

Rivista Italiana di Onomastica 30. (2024)

Főszerkesztő: ENZO CAFFARELLI. Società Editrice Romana – ItaliAteneo, Roma. 820 lap (1. 432 lap, 2. 388 lap)

1. Az olasz névtani szakfolyóirat 30. évfolyamának több mint 800 oldalnyi tartalmát rovatok szerint foglaljuk össze. A jelentős terjedelem miatt ismét csak szemezgetni tudunk az írásokból.

2. **Tanulmányok, kisebb közlemények.** Az évfolyam két kötetének ide tartozó fejezeteiben (Saggi, Varietà) összesen huszonegy olasz és egy francia nyelvű tanulmány jelent meg. A főszerkesztő ENZO CAFFARELLI a nemrég elhunyt OTTAVIO LURATI (1938–2023) nyelvész emlékének dedikálta az évfolyam első írását, megemlékezve a neves svájci olasz tudósra a tájszólások, a szólások és a személynévek területén végzett névtanos munkásságáról. A tanulmányban 16 közismert szent névének (pl. *Bartolomeo, Bernardo, Cosimo, Lucia, Maddalena*) szólásokban való előfordulása, illetve a szerkezetek jelentése áll a középpontban (13–26).

A személynévekkel foglalkoznak a következő írások is: ANGELA ANNESE egy kis irpiniai falu (Zungoli) beceneveit elemzi (85–99); ENZO CAFFARELLI a családnevekben megjelenő névmásokról értekezik (101–109); LEONARDO TERRUSI feldolgozásának tárgya egy 16. századi fordítás névválasztásainak, azaz az eredeti nevek (*Grisel, Mirabella*) fordításban való megváltoztatásának (*Isabella, Aurelio*) az elemzése (111–118); FRANCESCA GAMBINO pedig Assisi Szent Ferenc nevééről írt tanulmányt (431–439).

A helynevekkel is több írás foglalkozik. MICHELE LOPORCARO és DAMIANA SANTORO a – csak első pillantásra könnyen megfejtetőnek tűnő – délolasz *Altamura* ('magas' + 'fal') helynév etimológiáját tárgyalja (27–39); FRANCESCO DI VASTO a calabriai Castrovillari község helyneveit elemzi (51–72); PAOLO SCALORA két siracusai helynevet (*Plemmirio, Murro di Porco*) etimologizál (469–478); LUIGI VECCHIO a *Gelbison* hegynév lehetséges eredetét, jelentését igyekszik feltárni (479–494); LEONARDO DI VASTO pedig Thuküidésznel előforduló szigetnevekről (*nesonimi*) ír (495–504).

Egyéb névfajták, illetve általános névtani kérdések a témái a következő írásoknak: GUIDO BORGHI egyik cikkében az *Ukrajna* név szláv eredetét elemzi kronológiai szempontból (73–84); másik írásában pedig szerzőtársával, MARTINA DELUCCHIVAL indoeurópai etimológiákról elmélkedik (505–524); LEONARDO TERRUSI a mesterséges intelligencia által kreált szövegekben vizsgálja a tulajdonneveket (441–456).

3. **Névtan – röviden (Minima onomastica).** A főszerkesztő egyik rövid áttekintéséből kitűnik, hogy ez az igen népszerű rovat 2016-ban indult, és máig négyszáz, egy-két oldalas, kilencven szerző által elkészített írás jelent meg benne (820). Ebben az évfolyamban is több mint negyven, általában olasz szerzőjű és olasz vonatkozású rövid cikk olvasható

e rovatban. A közlemények nagy száma, illetve igen specifikus tartalma okán csak néhányat tudunk itt kiemelni. MARINO BONIFACIO egyfelől népnévből származó friuli, illetve délszláv (168), másfelől északkelet-italiai madárnévi eredetű családneveket vizsgál (227–228), valamint folytatja sorozatát az állatnevekkel összefüggő isztriai, szlovén és horvát családnevekről (677); ENZO CAFFARELLI svájci márkanevekkel foglalkozik (172), illetve aposztrofot tartalmazó szentneveknek a családnevekben és helynevekben való jelenlétét elemzi (681); ARTUR GAŁKOWSKI az *-issimo* képző névtani szerepeit tekinti át (180); PAOLO D’ACHILLE a szótárakba bekerülő, tulajdonnevekből alakult köznevekről ír (689); OTTAVIO LURATI Ticinóban gyakori, német eredetű mesterségneveket (pl. *Müller*, *Keller*) gyűjtött össze (245); STEFANO VASSERE szintén ticinói, személynévi eredetű helyneveket elemez (717); PAOLO POCSETTI elméletibb jellegű írása a *makro-* és *mikrotoponima* terminusok („gyakran becsapós”) mibenlétéről szól (708); ELVIRA ASSENZA a márkaneveken belül a csokoládénevekre irányítja figyelmét (562); XAVIERIO BALLESTER a *lauro* ’babér’ szó ibériai helynevekkel való kapcsolatát elemzi (564); MARCO FRAGALE egy 1840-ből származó szicíliai végrendeletben szereplő tehénneveket elemez (576); ROSALIA LA PERNA a *Filippo* és a *Rosalia* nevek kapcsán a palermói családi névadási szokásokat mutatja be (577); stb.

4. Szemele. A két kötet összesen kb. százötven oldalnyi ismertetéséből csak kiemelni tudunk néhány írást. Elöljáróban megemlítjük, hogy a közelmúltban elhunyt híres nyelvésznek, LUCA SERIANNINak a gazdag névtani munkásságáról több írás is szerepel az évfolyamban (461–463, 720–725, 817–818). CARLA MARIA SANFILIPPO Ferrara helyneveiről írt monográfiáját ENZO CAFFARELLI mutatja be (725–728); FABIO MARRI 2023-as munkáját a Covid „olasz nyelvéről” MASSIMO FANFANI ismerteti (743–745). A magyar vonatkozások a következők: FÁBIÁN ZSUZSANNA mutatta be mind TÓTH VALÉRIA *Personal names in medieval context* (Buske, Hamburg, 2021) című könyvét (284–285), mind a *Névtani Értesítő* 44. számát (633–634).

5. Rendezvények. A rovatban számos nemzetközi és olasz névtanos eseményről szerepel beszámoló vagy előzetes. Magyar, illetve magyar előadót is vendégül látó konferenciaként a következőkről van rövid beszámoló: Alkalmazott Név kutatás 2022 októberében a Károli Gáspár Református Egyetemen (említett nevek: BARTHA CSILLA, HATTYÁR HELGA, NAGYNÉ KISS ANNA, PERGER IMRE, SZTARI BERNADETT, SLÍZ MARIANN, SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ; 358); A nevek határai – A névtan határai című, Egerben 2022. novemberében tartott konferencia (HARSÁNYI MIHÁLY, KECSKÉS JUDIT, KOVÁCS LÁSZLÓ, RAÁTZ JUDIT, MARIA SARHEMAA, TAKÁCS JUDIT; 365); rövid, angol nyelvű előzetes hívja fel a figyelmet a PPKE (2023. július elején rendezett) Shakespeare-konferenciájára, melynek keretén belül az irodalmi névadással foglalkozó tematika is megjelent (371–372); a 2023 szeptemberében Nagybányán tartott ICONN konferenciáról szóló beszámolóban szerepel BÖLCSKEI ANDREA, FARKAS TAMÁS, N. FODOR JÁNOS, GYÖRFFY ERZSÉBET, HAUBER KITTI, HOMOKI-MOZGA EVELIN, KENYHERCZ RÓBERT, KOVÁCS ÉVA, RESZEGI KATALIN, RUFF CSILLA, SLÍZ MARIANN, SZÓKE MELINDA és WENDL DÁVID neve és előadásának címe (804–807).

6. Folyamatban levő munkák, hírek, események. A rovatban a következőkről olvashatunk: A 2022–2023-ban az ICOS által szervezett és távollétben megtartott előadások felsorolásában szerepel a BRDAR-SZABÓ RITA és BRDAR MARIO által novemberben angol nyelven tartott előadás (383). Az ICOS elnökeként RESZEGI KATALIN neve és elérhetősége többször is meg van említve (380, 383). A *Minima Onomastica* című rovatban eddig publikált közlemények száma elérte a 400-at (820). Az olasz LUISA CAIAZZO (a Potenzai Egyetem anglistikai intézetében dolgozó professzorasszony) lett az American Name Society (820), illetve PAOLO D'ACHILLE a Crusca Akadémia új elnöke (821). Veneto tartomány helyneveinek adatbázisa hamarosan hozzáférhető lesz a nagyközönség számára is (830); készül az antik görög személynevek (835–837), illetve a „német Svájc” családnévatallasza (843).

7. Figyelő. A vizsgálódások az immár megszokott területeken zajlottak (terminológia, köznevelés, személynevek, helynevek, utca- és térnevek, márkanevek, transzonímia, irodalmi névadás, névdidaktika, illetve szakdolgozatok, névgyakorlás). Itt most csak a statisztikai figyelő (osservatorio statistico; 326–382, 890–898) felmérésének azt az adatsort ismertetjük, amely az olasz statisztikai hivatal közleménye alapján adja meg a 2021-ben született, külföldi nemzetiségű gyermekeknek adott nevek listáin szereplő első tíz nevet. Férfi-nevek: *Adam, Leonardo, Rayan, Amir, Matteo, David, Youssef, Anas, Daniel, Gabriel*. Női nevek: *Sofia, Sara, Amira, Emma, Aurora, Emily, Jannat, Lina, Giulia, Nur*. Az egyes nemzetiségek listái jelentős eltéréseket mutatnak (pl. a románok listája: *Sofia, Emma, Sofia Maria, Maria, Melissa, Eva Maria, Giulia*; illetve *David, Leonardo, Luca, Matteo, Gabriel*; a bangladesiek listája: *Fatima, Sara, Ayesha, Maryam, Fatiha, Anaya, Raisha*; illetve *Abdullah, Anas, Arham, Ayan, Safwan, Zayan, Ayman*).

8. Megemlékezés. A rovatban (393–409, 803–808) négy nyelvész (LYDIA FLÖSS, STEFANO VASSERE, GUIDO BORGHI, ENZO CAFFARELLI) mutatja be az elhunyt Ottavio Lurati (1938–2023) gazdag névtani munkásságát; Cornelio Cesare Desinantól (1944–2023) FEDERICO VICARIO búcsúzik; Patrick Wyndham Hanksról PETER MCCLURES, a svájci Wulf Müllerről és az amerikai Thomas J. Gasque-ról pedig szintén ENZO CAFFARELLI emlékezett meg.

9. A 2023. év névtani bibliográfiája. E rovat szerint (1: 200–262, 2: 761–774) több mint tizenöt névtani folyóirat legutóbb megjelent számát ismertették a kötetekben; a Névtani Értesítő 44. évfolyamának ismertetése (melyben ki van emelve RESZEGI KATALIN, KOVÁCS ÉVA, PERGER IMRE és SZILÁGYI-KÓSA ANIKÓ neve) a 633–634. oldalon található.

FÁBIÁN ZSUZSANNA

professor emeritus; ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Romanisztikai Intézet, Olasz Nyelvi és Irodalmi Tanszék; Budapest

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3597-8773>, e-mail: fabian.zsuzsanna@btk.elte.hu